

[Електронний ресурс] // CEPR London. – Discussion Paper No. 1058, – P. 12 – 15. – Режим доступу : <http://ideas.repec.org/e/pbl2.html>

3. Aslund A. The Last Shall Be the First: The East European Financial Crisis / A. Aslund // Washington: Peterson Institute for International Economics, 2009. – 136 p. – P. 6 – 8.

4. BIS Report Foreign Direct Investment in the Financial Sector of Emerging Market Economies [Електронний ресурс]. – Bank for International Settlement. – 2005. – P. 27 – 43. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/cgfs22.pdf>.

5. Thorne A. Eastern Europe's Experience with Banking Reform – Is There a Role For Banks in the Transition? [Електронний ресурс] // Washington, D. C. : The World Bank Policy Research Working Paper. – No.1235. – P. 38. – Режим доступу : <http://catalogue.nla.gov.au/Record/267032>

6. Transition Report: Finance in transition [Electronic resource] // European Bank for Reconstruction and Development. – 2006. – 216 p. – P. 54 – 61.

7. Uboupin J. Foreign banks in Central and Eastern European markets: their entry and influence on the banking sector / J. Uboupin // Tartu: Tartu University Press. – Doctoral dissertation of the Faculty of Economics. – 2005. – P. 170.

8. Wihlborg C. Financial Sector Reform in Central and Eastern Europe: Approaches and Progress, [Електронний ресурс] // Copenhagen Business School: LEFIC Working Paper № 2004-03. – P. 10 – 17. – Режим доступу : <http://openarchive.cbs.dk/bitstream/handle/10398/6794/wplefic032004.pdf?sequence=1>

9. База даних ЄБРР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/pages/research/economics.shtml>

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент, зав. кафедри міжнародного економічного аналізу та фінансів Львівського національного університету ім. Івана Франка – **Біленко Ю. І.**

УДК 502:336+339.9

СТРУКТУРОВАННИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОЛОГІЧНО СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ШКОДКІНА Ю. М.

УДК 502:336+339.9

Шкодкіна Ю. М. Структурований фінансовий механізм екологічно сталого розвитку України в умовах глобалізації

У статті обґрунтовано необхідність формування структурованого фінансового механізму екологічно сталого розвитку України з урахуванням взаємозв'язків між складовими такого механізму. Запропоновано досліджувати взаємозв'язки між фінансовими механізмами різних рівнів за принципом аналізу дії трансмісійного механізму.

Ключові слова: фінансовий механізм, екологічно сталий розвиток, глобалізація, трансмісійний механізм

Рис.: 1. **Бібл.:** 7.

Шкодкіна Юлія Михайлівна – аспірант, кафедра фінансів і кредиту, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)
E-mail: shum@financ.sumdu.edu.ua

УДК 502:336+339.9

Шкодкіна Ю. М. Структурований фінансовий механізм екологічно сталого розвитку України в умовах глобалізації
В статті обґрунтована необхідність формування структурованого фінансового механізму екологічно сталого розвитку України з урахуванням взаємозв'язків між складовими такого механізму. Предложено изучать взаимосвязи между финансовыми механизмами разных уровней по принципу анализа действия трансмиссионного механизма.

Ключевые слова: финансовый механизм, экологически устойчивое развитие, глобализация, трансмиссионный механизм.

Рис.: 1. **Библ.:** 7.

Шкодкіна Юлія Михайлівна – аспірантка, кафедра фінансів і кредиту, Сумської державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)
E-mail: shum@financ.sumdu.edu.ua

UDC 502:336+339.9

Shkodkina Y. M. Structured Financial Mechanism of Environmentally Sustainable Development of Ukraine under Conditions of Globalization

The article presents structured financial mechanism of environmentally sustainable development of Ukraine. Interrelations among financial mechanisms at different levels are suggested to be analyzed by means of transmission mechanism analysis.

Key words: financial mechanism, environmentally sustainable development, globalization, transmission mechanism.

Pic.: 1. **Bibl.:** 7.

Shkodkina Yuliya M. – Postgraduate Student, Department of Finance and Credit, Sumy State University (vul. Rymyskogo-Korsakova, 2, Sumy, 40007, Ukraine)
E-mail: shum@financ.sumdu.edu.ua

Невідомою тенденцією сучасного розвитку є прискорення та інтенсифікація розгортання глобалізаційних процесів. За останніми розрахунками індексу глобалізації (KOF Index of Globalization) близько 180 країн так чи інакше були залучені до процесу глобалізації, з яких дві третини країн мають індекс вищий за 50, що більше ніж у два рази перевищує кіль-

кість країн з таким самим рівнем глобалізації у 1991 р. Такі розрахунки свідчать про значний рівень інтегрованості країн до глобального економічного, політичного та соціального простору та про посилення інтенсивності глобалізації у світі протягом останніх десятиліть.

Одночасно на фоні таких змін здійснюється процес переходу країн до сталого економічного, соціально-

го та екологічного розвитку суспільства. Глобалізація актуалізує положення теорії сталого розвитку. З одного боку, наслідки глобалізаційних процесів спричинили загострення глобальних екологічних проблем, чим викликали необхідність зміни традиційної моделі розвитку, а з іншого – дозволили об'єднати зусилля для виправлення ситуації на глобальному рівні.

На сьогодні ідея сталого розвитку прийнята суспільством як така і широко визнається необхідність втілення її у життя. Забезпечення сталості розвитку, особливо у сфері природокористування, потребує значних фінансових вкладень. На теперішній час фінансування задач сталого розвитку є недостатнім, що обумовлює необхідність формування дієвого фінансового механізму екологічно сталого розвитку.

Питання дослідження і удосконалення джерел фінансового забезпечення сталого розвитку України розкриваються у працях таких науковців, як О. О. Веклич, І. М. Вахович, Б. М. Данилишин, О. М. Теліженко, Н. В. Стукало, М. І. Деркач, О. С. Бадрак та інших. Не применшуючи наукового значення робіт зазначених авторів, за сучасних тенденцій розвитку рівень наукової розробки фінансового механізму екологічно сталого розвитку України є недостатнім у частині аналізу взаємозв'язків між складовими елементами фінансового механізму. Здебільшого об'єктом дослідження виступає один метод з відповідними йому інструментами фінансування. При цьому не враховується вплив трансформаційних процесів, спричинених глобалізацією як на окремі елементи фінансового механізму, так і на їх сукупність у їх взаємозв'язку.

Тому *метою* даної статті є дослідження та обґрунтування концептуальних підходів до формування фінансового механізму екологічно сталого розвитку України адекватного сучасним глобалізаційним процесам, результати яких поширюються і на Україну.

Насьогодні безперечним є факт взаємопов'язаного та взаємообумовленого розвитку окремих країн як суб'єктів світового економічного простору. Підтвердженням даного факту може слугувати світова фінансово-економічна криза 2008 – 2009 рр. Зародившись у США у сфері іпотечного кредитування, криза поширилася по всьому світу, вплинула на економіки як розвинених країн, так і тих, що розвиваються. У 2009 р. у країнах Європейського союзу ВВП скоротився на 4,4%, обсяги валового нагромадження основного капіталу – на 18,8%, експорту товарів – на 22,8%, експорту послуг – на 15% [3]. Обсяг ВВП України у тому ж періоді скоротився на 15,1%, обсяги промислового виробництва – на 21,9%, будівництва – на 45,9%, валового нагромадження основного капіталу – на 46,2%, експорту – на 40,7% [4].

До цього у світі з певною періодичністю і локалізацією траплялись і фінансові, і економічні кризи. Лише за останні 30 років ХХ століття, за оцінками МВФ, у 17 країнах світу сталися 113 фінансових криз. Однак, фінансово-економічна криза 2008-2009 років – це перша дійсно глобальна криза, яка охопила всі сфери життєдіяльності сучасного суспільства і поєднала локальні кризи у планетарному масштабі [2, с. 45].

Отже, взаємозв'язки у світі посилюються та інтеграційні процеси стають взаємообумовленими. Більш того, вони видозмінюються: спостерігається не просто економічна глобалізація через поєднання частково інтегрованих між собою економік, а відбуваються трансформаційні зміни, які ведуть до створення єдиної світової фінансово-економічної сфери. Тобто, нові взаємозв'язки все більше відображають не суму національних економік, а їх новий рівень – глобальний – інший рівень фінансово-економічної інтеграції.

За таких умов неможливо вирішувати соціально-економічні, екологічні, політичні та інші проблеми, дистанціювавшись від глобальних трансформацій. Тому в процесі управління сталим розвитком мають враховуватись прояви глобалізації. Це, перш за все, можливості для забезпечення сталого розвитку, що відкриваються перед країнами, які долучаються до глобальної інтеграції.

Так, завдяки глобалізаційним процесам:

- ✦ більш доступними стають зовнішні фінансові ресурси (від глобальних екологічних фондів надавані у формі грантів і позик, від країн-донорів – у формі офіційної допомоги, від міжнародних фінансово-кредитних установ – у формі кредитів);
- ✦ вивільняються кошти для країн, що розвиваються, через програми повного або часткового списання боргів;
- ✦ уможливується передача екологічно чистих технологій;
- ✦ поширюються знання з теорії сталого розвитку, охорони навколишнього природного середовища;
- ✦ посилюється інформованість з глобальних екологічних проблем тощо.

Скористатися перевагами глобалізації можливо лише за умов інтеграції у глобальне середовище – глобальне суспільство та його глобальну фінансово-економічну систему, оскільки існує прямиий зв'язок між рівнем інтегрованості держави і потенційною можливістю отримати найбільші вигоди від глобалізації [5, с. 17 – 18].

Однак, не всі наднаціональні механізми забезпечення екологічної сталості сприяють інтеграції та можуть виявлятися несправедливими до певних країн. Так, міжнародні стандарти ISO 14000, з одного боку, сприяють екологічно сталому розвитку через формування відповідної системи екологічного менеджменту на підприємствах, а з другого боку, фактично закривають глобальний ринок для нестандартизованих товарів. Останнє стосується, передусім, продукції виробленої в країнах, що розвиваються, у тому числі в Україні. Хоча стандартизація за ISO 14000 є добровільною, відсутність відповідного сертифіката позбавляє можливості виходу на світові ринки. Продукція нестандартизована за ISO 14000 не в змозі конкурувати із стандартизованими товарами з розвинутих країн. Тому продукція українських підприємств або просто не купується на міжнародному ринку, або продається за заниженими цінами.

Отже, стандартизація як механізм забезпечення екологічно сталого розвитку певною мірою обмежує можливості країн, що розвиваються, у тому числі й України, та суперечить національним інтересам. На шляху до глобального фінансово-економічного простору стандар-

тизація за ISO 14000 виявляється перешкодою для таких країн і стає тим фактором, вплив якого також необхідно враховувати при формуванні фінансового механізму екологічно сталого розвитку. У даному контексті можна відштовхуватись від глокалізації – процесу, який відображає пріоритетність локального над глобальним та полягає у використанні глобальних процесів винятково у національних інтересах [5, с. 5]. Проте, потрібно мати на увазі, що глобалізація та локалізація існують у діалектичній єдності. За Дж. Розенау, глобальні і локальні сили виникають синхронно, і у процесі їх взаємодії посилюється і глобалізація, і локалізація. Тобто, посилення глобалізації веде до відповідного посилення локалізації, і навпаки [6]. Звідси, можна припустити, що активізація більш широкого використання глобальних механізмів фінансування сталого розвитку сприятиме активізації локальних форм і методів забезпечення сталого розвитку, і навпаки. Тобто, механізм фінансування одного рівня матиме вплив на фінансовий механізм іншого рівня.

Отже, до фінансового механізму екологічно сталого розвитку доцільно включати як глобальні, так і національні форми і методи фінансування. При цьому, формування такого механізму має відбуватись з урахуванням взаємозв'язків між інструментами фінансування різного рівня, які виникають у результаті взаємодії процесу глобалізації і реалізації політики сталого розвитку.

З огляду на вищевикладені положення, фінансовий механізм екологічно сталого розвитку України пропонуємо розглядати у розрізі трьох складових, які проявляються в єдності та взаємозв'язку, зберігаючи при цьому своє самостійне значення для забезпечення сталості розвитку (рис. 1):

- 1 – фінансового механізму глобального рівня;
- 2 – фінансового механізму національного рівня;
- 3 – фінансового механізму локального рівня.

Ступінь структурованості фінансового механізму екологічно сталого розвитку може бути різним залежно від мети дослідження. На даному етапі роботи нами розглядається три рівні фінансового механізму екологічно сталого розвитку України, хоча останні можуть бути вмотивовано доповнені, наприклад, регіональним рівнем.

Фінансовий механізм екологічно сталого розвитку глобального рівня включає методи і важелі, які реалізуються наднаціональними суб'єктами управління сталим розвитком у глобальних масштабах, та систему забезпечення, яка формується під впливом і в межах глобально-го фінансово-економічного простору.

Країни отримують фінансування по каналах глобальних екологічних фондів, міжнародних фінансово-кредитних установ, урядів інших країн тощо. Фінансові ресурси надаються у формі позик, грантів, прямих іноземних інвестицій, через реструктуризацію боргів тощо.

Фінансовий механізм екологічно сталого розвитку національного рівня включає фінансові методи генеровані національними суб'єктами впливу, які реалізуються за допомогою встановлених державою фінансових інструментів у межах окремо взятої країни. Це екологічне оподаткування, бюджетні трансферти, державний еколінг тощо.

Фінансовий механізм локального рівня являє собою систему формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення екологічної сталості на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Між рівнями реалізації фінансового механізму екологічно сталого розвитку існує зв'язок, який обумовлюється сучасними процесами глобалізації. Останні спричиняють трансформації у загальному фінансовому механізмі екологічно сталого розвитку, починаючи з фінансового механізму глобального рівня, оскільки глобалізаційні процеси першочергово і неодмінно впливають на глобальні форми та методи фінансування. Фінансовий механізм глобального рівня визначає формування механізму на-

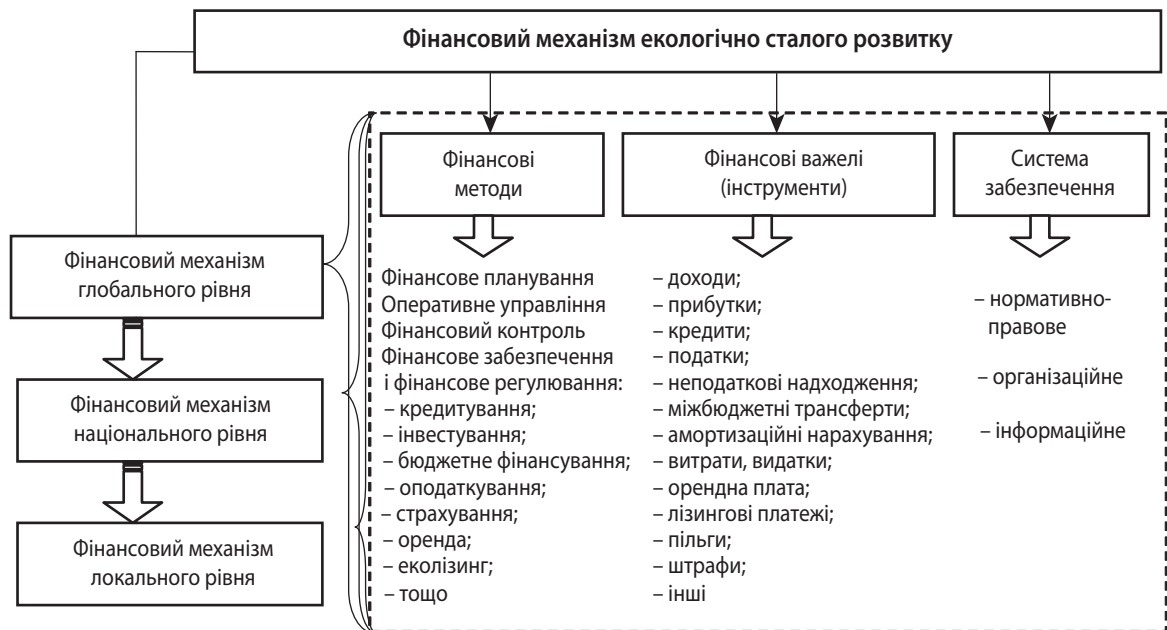

Рис. 1. Схема структурованого фінансового механізму екологічно сталого розвитку

Джерело: складено автором.

ціонального рівня. Зміни у фінансовому механізмі національного рівня, у свою чергу, ведуть до відповідної трансформації фінансового механізму локального рівня. Тобто, спостерігається передавальна дія у структурі загального фінансового механізму екологічно сталого розвитку, викликана впливом глобалізаційних процесів.

Так, торгівля емісійними квотами як один із глобальних інструментів екологічного регулювання передбачає забезпечення відповідних передумов на національному рівні. Для реалізації системи торгівлі емісійними сертифікатами в окремій державі мають бути впроваджені альтернативні механізми, такі як введення емісійного податку або встановлення граничного розміру викидів певної шкідливої речовини на визначеній території [7].

Іншим прикладом передавальної дії у структурі загального фінансового механізму екологічно сталого розвитку може слугувати згадувана вище стандартизація за ISO 14000. Запровадження стандартів ISO 14000 на міжнародному рівні впливає через державну екологічну політику на діяльність суб'єктів господарювання в окремій країні, оскільки останні для виведення власної продукції на світові ринки потребуватимуть відповідних сертифікатів ISO 14000. Відповідна екологічна політика держави через власні нормативно-правові акти буде сприяти або перешкоджати стандартизації.

Взаємозв'язки між фінансовими механізмами забезпечення екологічно сталого розвитку на різних рівнях їх реалізації пропонуємо досліджувати з позицій аналізу дії трансмісійного механізму в межах загального фінансового механізму екологічно сталого розвитку.

З огляду на направленість трансмісії у структурі фінансового механізму екологічно сталого розвитку можна зробити висновок про напрямок дії трансмісійного механізму «зверху-донизу» – імпульс змін передається між фінансовими механізмами від глобального рівня до національного та локального рівнів. Тобто канали впливу вищого рівня – глобального або національного – формують фінансові інструменти нижчих рівнів – національного та локального рівнів відповідно.

На наш погляд, дослідження фінансового механізму екологічно сталого розвитку як трансмісійного дозволить оцінити рівень ефективності останнього для економіки різних країн. Такий підхід до формування фінансового забезпечення сприятиме підвищенню результативності фінансування екологічно сталого розвитку на всіх трьох рівнях його реалізації.

Необхідно зауважити, що може спостерігатись дія трансмісійного механізму «знизу-наверх». Так, для забезпечення ефективності купівлі-продажу емісійних сертифікатів необхідно враховувати вплив рівня доходів суб'єктів забруднення атмосферного повітря на граничну ціну емісійних сертифікатів [7, с. 128 – 131]. Проте, такі теоретичні положення стосовно вектору дії трансмісійного механізму потребують подальшого дослідження та наукового обґрунтування.

ВИСНОВКИ

Отже, формування фінансового механізму екологічно сталого розвитку має спиратись як на національні

форми і методи фінансування, так і наднаціональні, які виникають у результаті глобалізаційних процесів у світі. Через взаємодію процесів глобалізації та реалізації політики сталого розвитку, фінансовий механізм екологічно сталого розвитку України доцільно розглядати у розрізі трьох складових фінансових механізмів глобального, національного та локального рівнів, які проявляються в єдності та взаємозв'язку між собою, зберігаючи при цьому своє самостійне значення для забезпечення сталості розвитку на відповідних рівнях.

Взаємозалежність фінансових механізмів різних рівнів реалізації опосередковується дією трансмісійного механізму між ними. Ефективність реалізації фінансового механізму екологічно сталого розвитку може залежати від врахування такої трансмісії. Тому метою подальших розробок є дослідження природи та напрямків дії трансмісійного механізму у структурі фінансового механізму екологічно сталого розвитку, що дозволить формувати фінансове забезпечення реалізації політики сталого розвитку України з урахуванням взаємозв'язків і взаємовпливу між фінансовими механізмами різних рівнів. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Веклич О. О.** Економічний механізм екологічного регулювання в Україні / О. О. Веклич. – К. : [Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів], 2003. – 88 с.
- 2. Гриценко А.** Глобальна криза як форма сучасної фінансово-економічної динаміки / А.Гриценко // Економіка України. – 2010. – № 4. – С. 37 – 46.
- 3. Магдич А. С.** Вплив глобальної кризи на економіки країн Центральної та Східної Європи / А. С. Магдич // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 1 (10). – С. 103 – 112.
- 4. Мазаракі А.** Економіка України в умовах кризи / А. Мазаракі, Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2010. – № 4. – С. 5 – 14.
- 5. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій** / Під загальною редакцією чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2006. – 704 с.
- 6. Розенау Дж. Н.** Новые изменения безопасности: взаимодействие глобальных и локальных динамик / Дж. Н. Розенау // Социально-гуманитарные знания. – 2001. – № 2. – С. 265 – 284.
- 7. Телиженко А. М.** Экономика чистого воздуха: международное управление / А. М. Телиженко. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2001. – 326 с.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів і кредиту Сумського державного університету **Скляр І. Д.**